

da E afrontava amb un cortal; un cat. ant *ar-racó(n)* encara amb l'article aràbic aglutinat Variant que es torna a trobar a l'Edat Mitjana, en algun altre escrit narratiu localitzat en cat. central «féu-la seura en un arracó de la cambra», Bna 1410 (procés p p Riera i Sans, *El Cavalier i la Bagassa*, p 94).

Generalment sense la *a*-. «Viu a mà dreta, a un racó, a prés, una capela ---» en la *Questa* de Reixac (105 21), traduïnt *archiee* de l'obra francesa original «Deya --- Râbanus que gran nensypreu fa a Déu Totp aquell qui en los seus manamens, qui són lum nostre e via dreta a possehir Paradís, posa contrasts e revolucions e empatxes, e s met per carrer qui no ha cap, e per camins novells, e per *racons*, lexant la via reyal, clara, dreta e segura, la qual los sants han tenguda», Eiximenis (*Dones*, § 186, fº 133v1, p 279). «*Nemo in occulto aliquid facit* --- nenguna persona que faça cosa senyalada, no u fa per los *racons*», StVicençF (*Quar*, 232 56), «a un *raquó* de casa agenolla t», id, *Serm*, ms 276 (vocab Schib).

«S'acostava a un angle del camp, per veure si allí trobaria algun remey ---, com se veés ja molt prop de la liça, tornant atrás, molt cuytadament se més en aquell *racó*», *Curial*, II, 104, v. 11, 232) «Quant li venia / son ordinari, / --- / lançava l drap / per los *racons*, / davall caxons, / entre la palla / ---» «Si no us dava a sentir part de la mia atribolada pena, una nit m'haguera trobat mort en un *racó* de la cambra», JoMartorell (grafia comprovada a la pri, § 129=Riq, 323, *recó* NCL III, 14) Com ja en algunes cites anteriors, hi ha aplicació a la idea general de cosa oculta «mas, puix l'escusar-me dieu que m'acusa, / vingam a la lum, exiu del *racó* / I feu qu'en la plaça ojam lo sermó, / puix que l'amagar-vos tampoc no us escusa», *Procés de les Olives*, v 782 Reforça la prova de l'antigor i generalitat del mot en cat., el fet d'haver-se propagat, ja des de l'Edat Mitjana, a Sardenya *arrecconi* en el Campidano, mentre que més al Nord apareix en la forma castellana (*arrenconi*), però també és sense *-n* a l'Alguer (que Ciufo anomenava «aquest *raconet* de Sardenya», BDLC I, 51).

La grafia del mot en català ha estat quasi unànimement *racó* Només alguns, en el Princ, a la fi del segle passat, proposaren d'escriure *recó*, grafia estranya a la llengua antiga, i a tots els diccs dels Ss xv-xix, incloent-hi encara el Labèrnia I certament a tort ho proposaren, perquè no és més que una grafia errònia, pròpia dels parlars orientals, on es confonen la *e* i la *a* atones, i deguda a la influència purament gràfica dels nombrosos mots en *re*.

Fora d'aquells, res d'això Els parlars occidentals diuen unànimement *racó*, com he pogut constatar-ho pertot en el Pallars, a Lleida i Urgell, i en moltíssims pobles de les Garrigues i del Priorat, Tortosa i Ribera d'Ebre 2 Al País Valencià, també allí la forma *racó* va restar li més corrent, àdhuc entre els escriptors del nostre temps, 3 com ho hem vist abundantment en els de l'època clàssica, i és la forma que hi domina en els parlars locals, amb majoria aclaparadora 4 Amb *a* ho trobem encara en els escr Renaix fins c. 1880 les

obres juvenils de Verdager (*Atl* de 1867 etc), Pitarra, PdAPenya (*Poes.* 313), Felu i Codina (*La Dida*, ed 1875, p 176), Genís Aguilar (*raconer*, *Narracions Casolanes*, 40) etc.

Racó és un mot exclusivament hispànic, l'àrea del qual acaba bruscament en el límit Nord del català i de l'aragonès (cf ALF, 308); veurem a penes alguna lleu i efímera extravasació a l'Alt Bearn Dins el domini català, en canvi, *racó* és general Però així com a la part pirinenca subsisteixen al costat d'ell certs sinònims, cap al Sud això minva molt: allà només en el terreny topogràfic (refractari a tot el que no és mildenari en el lèxic) admet alguna restricció A l'extrem Nord sí que hi ha alguns concurrents, *corn* en el Rosselló (Saisset, *Perpiny*, p 71; ALF, 308) i en el Pallars (BDC xxii, 285), *cornal* a Ribagorça (*Congr Int Ll Cat*, p 229), allà també *corn* («lo barranc de Bolans fa *körn* amb lo d'Esplugafreda» Orrit, afluent que hi forma un angle d'uns 25º), *cornè* a la Vall d'Aran, i *cantó* pertot: a la part meridional no es pot dir que no hi tingui rivals; però allà fins ha rebut aplicació topogràfica, i amb el sentit de 'barranquet fondo i recòndit', es troba pertot, superposant-s'hi a mots cabdals de la llengua; 5 mentre que en el Nord, amb aquest caràcter regnen pertot *correc*, *barranc*, *coma*

També en la toponímia cast. es mostra el mot com a cosa del Sud Madoz en dóna testimonis en massa a Andalusia, Canàries, Extremadura i Múrcia, només casos esparsos a Castella la Nova, i alguna prolongació esporàdica fins a Salamanca, Avila i Rioja, en el Nord, res L'haver arribat a afermar-se tan fortament, només a les zones del Sud, 6 en un camp semàntic tan refractari a intrusions dardanes, com és el toponímic, és un indicí de procedència aràbiga Car també hi ha genèrics topogràfics d'aquesta soca lingüística, però són des de l'Ebre enllà: *AUMAEC*, *ALGOLEJA* (dos quasi sinònims del *racó* topogràfic), *TAFULLA*, *Algorja/GOLFA*, *ALFONDEC*, *ALMENARA*, *ALMUDAINA*, *ALFORI*, *ALJUB*, *ALBUFERA*, *ALFACARA*; i NLL catalans que havien estat genèrics, i dels quals es pot dir allò mateix *Aljandec/L'Aufinac* (E T C. I, 268, 266), *L'Aljorj* etc És, doncs, lògic, semànticament, trobar-li un origen aràbic.

Però primer cal establir quina és la forma més antiga el tipus català *racó* o el cast. *racón* Ara bé, també en castellà hi havia hagut originalment la forma sense la *-n* interna Particularment en la gran font poètica del segle inicial de la llengua literària, les obres de Berceo, en el qual és un mot freqüent: «la carta que fezieste con el tu mal cabdiello / --- / en el infierno iaze en chico *reconziello*», «essa primera casa, que estava forana, / significa la glesia, que es de gent cristiana, / el otro *reconciello*, ciella más orellana, / significa el cielo, la partida susana» (*Mil*, 901d; *Sacrif*, 89c) També sense la *-n*, i *ra-* amb *a*, en un doc. del S XIII «la cequia que dizen del Lahut, que parte término con Aljusser --- fata la cequia do es la *raconada*» (any 1275, Múrcia, GaSoriano, *Vocab Murc*, pp 157 i 194), *rec-* sense *n* en Mtz de Toledo, Arx. de Talavera (princ. S xv): «todavía fallará las mu-